

Назив предмета: Инструменти и политика руралног и аграрног развоја
Наставник или наставници: Јонел В. Субић
Статус предмета: Изборни
Број ЕСПБ: 10
Услов:
Циљ предмета Примарни циљ предмета је да оспособи докторанте за дубинско разумевање и критичку анализу комплексног система инструмената и мера, који обликују рурални и аграрни сектор на националном и европском нивоу (нпр. CAP, IPARD). Другим речима, циљ је развијање оригиналне истраживачке и пројектне компетенције тј. способности да се коришћењем инжењерских методологија, економетријских модела и системске анализе пројектују, вреднују и предлажу иновативне и одрживе развојне политике, које ефикасно интегришу економске, социјалне и еколошке циљеве руралних подручја.
Исход предмета Студент ће након положеног испита бити оспособљен да: - критички анализира и вреднује ефикасност постојећих инструмената аграрне и руралне политике (CAP, IPARD), користећи квантитативне и инжењерско-економетријске моделе за мерење њиховог утицаја на економски развој; - утврди проблеме и предложи смернице за боље управљање развојним пројектима у руралним подручјима, те да антиципира и научно утемељи ефекте предложених смерница на доходак, конкурентност и одрживост пољопривредног сектора; - модификује постојеће и креира нове мере и инструменте аграрне и руралне политике, те да их угради у дугорочне развојне стратегије за аграр и рурална подручја; - предвиди, идентификује и предложи иновативна решења за комплексне проблеме из домена аграрне политике и руралног развоја, који настају у контексту савремених економских и европских интеграционих процеса. - развија оригиналну истраживачку компетенцију, уме да самостално истражује, пише научне радове и води стручне расправе о мерама аграрне и руралне политике, те резултате истраживања интерпретира и пренесе како научној, тако и широј јавности.
Садржај предмета <i>Теоријска настава</i> - Позиција аграрне политике као интегралног дела макроекономске политике и анализа утицаја макроекономске политике на аграрни и рурални развој. Аграрна политика Републике Србије. Анализа структуре и ефикасности аграрног буџета у функцији развоја пољопривреде и руралних подручја. Анализа средстава, мера и инструмената аграрне политике и израда развојне стратегије пољопривреде на основу квантитативних модела. - Еволуција Заједничке аграрне политике (ЗАП) ЕУ и импликације. Анализа еволуције ЗАП и њен утицај на пољопривреду и политички оквир Републике Србије. I и II стуб ЗАП. Циљеви и финансијски инструменти ЗАП (нпр. директна плаћања, тржишне мере). - Очекивани ефекти прикључења Републике Србије ЕУ на аграрни сектор и рурална подручја. Нужност усклађивања аграрне политике Републике Србије са ЗАП и импликације. Мерење утицаја ЗАП на степен заштите и конкурентност пољопривреде у Републици Србији. Примена економетријских модела за вредновање утицаја директних плаћања и IPARD мера на доходак, запосленост и конкурентност. - Анализа модела финансирања пољопривреде и пројеката у руралним подручјима. Детаљна анализа специфичних мера као што су суфинансирање каматних стопа, мере подстицања осигурања пољопривреде. - Мере подршке стабилности тржишта пољопривредно-прехранбених производа и подстицајне мере за динамизирање извоза пољ. - прехранбених производа (тржишна интервенција). - Дефинисање и развој руралне економије. Дефинисање руралне економије и могућности за даљи развој. Теоријски концепти руралног развоја (ендогени развој, мултифункционалност пољопривреде, територијални приступ) и њихова критичка анализа. Анализа инструмената за диверзификацију руралне економије и модели за повезивање пољопривреде са руралним неаграрним сектором. Инструменти руралног развоја. Анализа мера II стуба ЗАП (нпр. инвестиције у физичку имовину, тлађи пољопривредници, LEADER приступ). Сеоско становништво и демографски процеси као кључни фактор руралног развоја. Стратешки менаџмент развоја руралних подручја кроз анализу постојећих и конципирање иновираних развојних стратегија (тренд анализа развоја руралних подручја у свету и ЕУ). Улога локалних акционих група (LAG), регионалних развојних агенција и јавно-приватног партнерства у ефикасној имплементацији развојних стратегија. Развој и процена будућих сценарија аграрне политике (нпр. после 2027. год.) и њихов утицај на стратешко одлучивање у агробизнису. - Улога IPARD програма за рурални и аграрни развој. Дистинкција IPARD I, IPARD II и IPARD III програма. Анализа могућности и изазова за земље кандидате у поступку коришћења IPARD средстава.

- Зелена и одржива рурална економија. Развој зелене и одрживе руралне економије. Анализа инструмената за подстицање одрживе пољопривреде и заштите животне средине (Агро-еколошке климатске мере) и прорачун њихове ефикасности. Анализа економске, социјалне и еколошке ефикасности руралних пројеката, укључујући одрживе технологије, политике и ограничења, концепте и мере. Зелени договор ЕУ. Примена инжењерских алата и техника у управљању пројектима руралног развоја - студије изводљивости, анализа ризика, планирање ресурса и оптимизација.

- Легислатива и институционална политика у контексту развоја руралних подручја. Подршка развоју аграра кроз пословно повезивање и удруживање (задруге, пословни инкубатори и кластери) и стручна саветодавна служба у пољопривреди.

Практична настава

Примена напредних квантитативних метода и алата за креирање и вредновање развојних политика. Анализа ефикасности мера и инструмената аграрне политике применом инжењерско-економетријских модела (нпр. PSM, регресије панел података) за мерење утицаја IPARD-а и директних плаћања на конкурентност. Стратешко планирање и примена инжењерских техника управљања пројектима (студије изводљивости, анализа ризика, оптимизација) приликом израде развојних стратегија и процене будућих сценарија аграрне политике (нпр. после 2027. године). Студије случаја и анализа модела удруживања (LAG, кластери), у циљу стицања компетенција за системско решавање проблема и предлагање иновативних решења у оквиру европских интеграција.

Препоручена литература

Ђурић, К. (2021). *Аграрна политика*. Пољопривредни факултет, Нови Сад.

Вапа-Танкосић, Ј., Медовић, В., Продановић, Р. (2022). *Примена европских одрживих вредности у пољопривреди у оквиру политика Републике Србије*, Факултет за економију и инжењерски менаџмент, Нови Сад.

Вапа-Танкосић, Ј., Продановић, Р., Медовић, В. (2025). *Примена европских одрживих вредности у политици заштите животне средине и пољопривредној политици Републике Србије*, Факултет за економију и инжењерски менаџмент, Нови Сад.

Шкатарић, Г., Пејановић, Р., Спалевић, В., Зејак, Д., радовић, Г., Дудић, Б. (2021). *Аграрна политика и рурални развој (Искуства Црне Горе, Србије и Словачке)*. Центар за развој аграра, Бијело Поље.

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде (2022). *IPARD III програм Републике Србије за период 2021 - 2027. година*.

Bajramović, S., Bogdanov, N., Butković, J. et al., (2016). *Analysis of the agricultural and rural development policies of the Western Balkan countries*. EUR 27898 EN, Joint Research Centre, European Commission.

Ђурић, К. (2018). *Пољопривреда и рурални развој Србије у процесу европских интеграција*, Пољопривредни факултет, Нови Сад.

Бабовић, Ј., Тасић, С. (2013). *Агроекономска и рурална политика Европске уније*, Факултет за економију и инжењерски менаџмент, Нови Сад.

Jean-Vasile, A., Rahoveanu Adrian, T., Subic, J., Dusmanescu, D. (2013). *Sustainable Technologies, Policies, and Constraints in the Green Economy*. IGI Global.

Пејановић, Р., Његован, З. (2011). *Принципи економије и аграрна политика*, Education and Culture TEMPUS, Пољопривредни факултет, Нови Сад.

Kuzman, B., Đurić, K., Mitrović, Lj., Prodanović, R. (2017). Agricultural Budget and Agriculture Development in Republic of Serbia. *Economics of Agriculture*, 64 (2); 515-531.

Симоновић, З., Михаиловић, Б., Субић, Ј. (2016). Measure of Agricultural Policy in the Republic of Serbia With Emphasis on the Situation in Nisava District. *Facta universitatis - series: Economics and Organization*, 13 (2); 205-215.

Sotte, F., Brunori, G. (2025). *European Agricultural Policy - History and Analysis*. Springer.

Guyomard, H., Bureau, J. C., Chatellier, V., Détang-Dessendre, C., Dupraz, P., Jacquet, F., ... & Tysebaert, M. (2020). *The Green Deal and the CAP: policy implications to adapt farming practices and to preserve the EU's natural resources*. In CAP and green deal-audition european parliament (AGRI).

Martinho, V. J. P. D. (2022). *Evolution of the Common Agricultural Policy in the European Union: A Policy for Different Scenarios*. In *Agricultural Policy* (pp. 117-134). Springer, Cham.

Број часова активне наставе	Теоријска настава: 4*15=60	Практична настава: 3*15=45
------------------------------------	----------------------------	----------------------------

Методе извођења наставе

Интерактивна предавања и семинари; критичке дискусије; студије случаја конкретних развојних пројеката, истраживачке презентације. Практично моделовање и симулације коришћењем статистичких софтвера за вредновање утицаја политика и анализу ризика пројеката (нпр. Propensity Score Matching).

Оцена знања (максимални број поена 100)

Активност у току предавања	30 поена
Семинарски / научни рад	30 поена
Завршни испит - усмени	40 поена